Baghijnken van Parijs. Oock is hier by ghedaen die wyse leeringe die Catho zijnen sone leerde

Editie C.P. Serrure

bron

Baghijnken van Parijs. Oock is hier by ghedaen die wyse leeringe die Catho zijnen sone leerde (ed. C.P. Serrure). Gent, C. Annoot-Braeckman 1860

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bag001bagh03_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

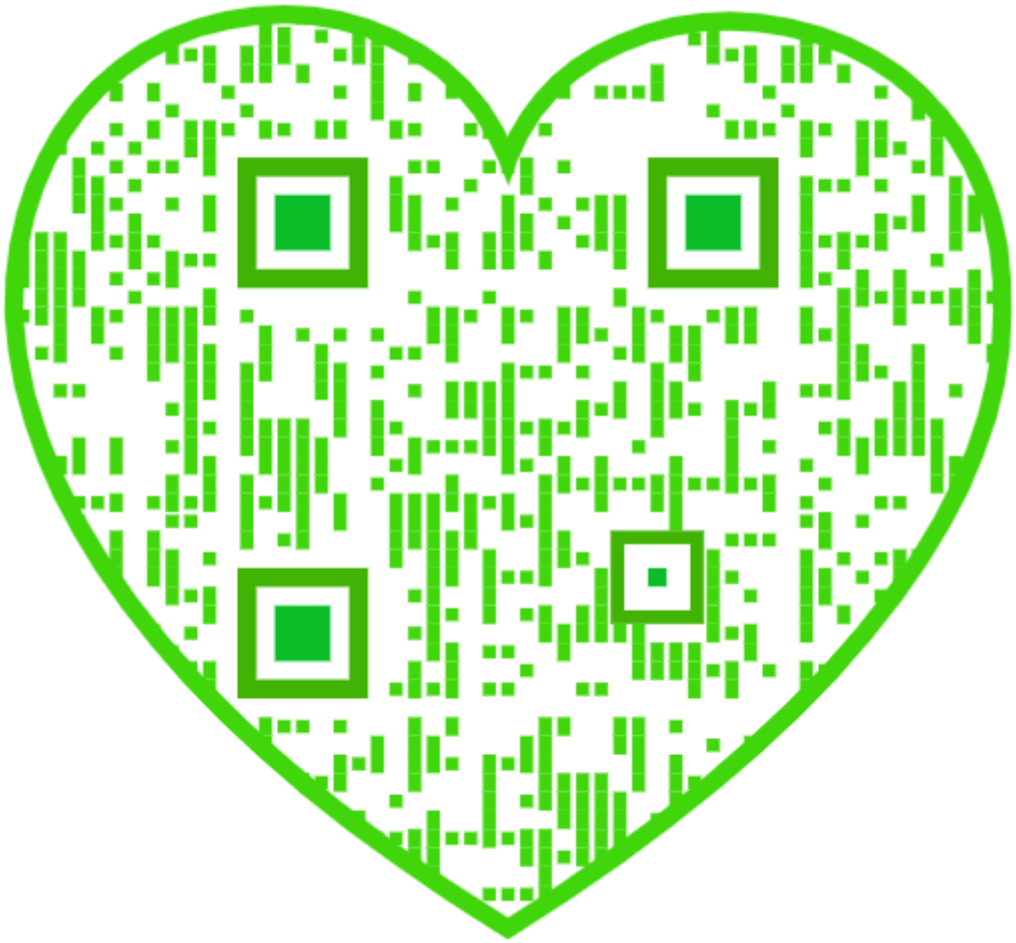

[Inleiding]

Om te voldoen aen eene der bepalingen van de Wetten onzer maetschappy van Vlaemsche Bibliophilen, wordt aen de leden een nadruk geleverd van een onzer oude volkboekjens. Dat dit in vroegere tyden zeer dikwijls ter pers moet gelegd zijn, blijkt hier uit, dat ik er tot drie verschillende uitgaven kan van opnoemen; maer zonderling genoeg, van elke dezer is my slechts één enkel exemplaer bekend.

1. Op de koninklyke bibliotheek te 's Gravenhage berust er een, doch zonder naem van drukker of aenwyzing van jaer. Volgends dit exemplaer leverde de heer V. uit Leiden (Professor Van Vloten), in den *Algemeene Konst- en Letterbode* voor het jaer 1853, D. II, bl. 50-55, eenen herdruk

van het *Begijntjen van Parijs.* Of in het haegsche origineel deze legende door de *Wijse leeringhe van Cato* gevolgd wordt, zoo als in de twee andere, heeft professor Van Vloten niet opgegeven. Ook kan ik geene verdere byzonderheden omtrent deze uitgave mededeelen.

2. *Baghijnken van Parijs. Oock is hier by ghedaen die wijse leeringe die Catho zijnen Sone leerde. t'Hantwerpen. By Hieronymus Verdussen, op onser Liever Vrouwen Kerckhof, inde X Gheboden* 1605. In-12° van 16 ongec. bladen of 32 bladzyden, in onze oude dietsche letter.

Het titelblad is versierd met eene houtsnede verbeeldende een begijntjen zittende by eenen boom op hare kniën. Aen haer verschijnt, in eenen strael van licht en met eene doorne kroon omringd, het kindeken Jesus, hetwelk den wereldbol draegt.

Het *Bagijnken van Parijs* loopt tot aen blad 11 *recto.* Op de keerzyde van dit blad staet de geestelyke goedkeuring door Simon de Planen gegeven. De *Wijse leeringhe van Catho* begint blad 12 en loopt tot 16 *recto.* Op het *verso* van dit laetste blad komt nog eene houtsnede, door eene bekwamere hand dan die van den titel uitgevoerd, en verbeeldende Maria Magdalena zittende voor eenen gekruisten God op eene knielbank. Op den voorgrond liggen een doodshoofd, roede, geesel, enz.

Den tekst van dezen druk heb ik gevolgd.

Het exemplaer is, zoo wel als het volgende, in mijn bezit.

3. *Bagijnken van Parijs, noch is hier by ghedaen die*

wijse Leeringe, die Catho zijnen Sone leerde. t'Antwerpen, by Pauwels Stroobant, inde Cammerstraet, inden witten Hasewint. In-12° van 12 bladen of 24 bladzyden, insgelyks in oude dietsche letter.

De titelplaet is eene nabootsing van die welke op den druk van 1605 voorkomt.

Het *Bagijnken* eindigt met blad 8 *verso*; dan begint de *Leeringhe van Catho*, die tot aen blad 12 *verso* voortloopt. Hieronder staet de goedkeuring: *Dit boecxken is gevisiteert ende geapprobeert byden eerweerdigen Heer Symon de Planen.*

Het boekjen is zonder jaer, en het valt moeijelyk met juistheid te bepalen, wanneer het van de pers kwam. Het is in allen gevalle ettelyke jaren jonger dan de druk by Verdussen van 1605. Wel is waer, reeds in 1596 was er een Pauwels Stroobant als meester ingeschreven in de St. Lukas-gilde te Antwerpen(1). Deze woonde in den Witten Hazewind *op de Lombaerde vest*; doch Pauwels Stroobant drukte ook nog in 1669; hy was alsdan woonachtig in den Witten Hazewind, *in de Cammerstraet.* Hy was waerschijnlyk een zoon van den voorgaenden, vermits het geheel onwaerschijnlyk, is dat een en dezelfde Pauwels Stroobant van 1596 tot 1669, dat is gedurende drie-en-zeventig jaren, zoû gedrukt hebben.

Het boekjen zal dus by dezen laetsten van de pers zijn ge-

(1) VANDER STRAELEN, *Geslagt-lyste der Nakomelingen van Christ. Plantin. Antw.* 1858. In-4°, bl. 359.

komen, en zulks misschien omtrent het jaer 1660; want ouder ziet het er niet uit.

Dat er later nog andere drukken van de XVIe of de XVIIe eeuw van *het Begijnken* zullen ontdekt worden, laet voor my geenen twyfel; maer al wie eenigs zins met onze letterkunde van vroegere dagen bekend is zal dadelyk bemerken, dat die legende in een veel vroeger tijdvak, en waerschijnlyk, naer ik gis, in de XIVe eeuw berijmd werd. Het is waer, tot hier toe heeft men geenen ouden handschriftelyken tekst ontdekt; maer er is zoo veel van onze oude letterkunde verloren gegaen, en verder is er ook zoo veel, hetwelk ons slechts in drukken van de XVe of de XVIe eeuw bewaerd is gebleven.

Als een stellig bewijs dat er vroeger een oude nederlandsche tekst bestaen heeft, kan ik hier opgeven dat het reeds zeer vroeg uit onze tael overging in het neder-duitsch of nederrijnsch. De duitsche geleerde Oskar Schade heeft vóór eenige jaren in eene verzameling van geestelyke gedichten uit de XIVe en XVe eeuwen van den Neder-Rijn[1] *het Begijnken van Parijs* opgenomen. ‘Das gedicht’ zegt hy, ‘wird erst im 15. jhdt enstanden sein, villeicht ist es übertragung eines niderländischen, aber auch als solche bleibt es lerreich. Die sage sal nach str. 136 aus Gregorius genomen sein, ich weiss aber nicht aus welchem, ob aus

(1) *Geistliche Gedichten der XIV und XV Jarhunderts vom Niderrhein.* Hannover, 1854, in-8°, bl. 333-360.

Gregorius Magnus oder Gregorius Turonensis. Beider werke habe ich durchgesehen, aber nichts hier auf bezügliches gefunden.'

Schade brengt het stuk slechts tot de jaren veertien honderd te rug; doch ik denk dat men het eene eeuw hooger mag doen opklimmen. De nederrijnsche tekst, daer ik later op te rug kom, verschilt hier en daer van de onze, en is ook eenigs zins vollediger. Schade gebruikte voor zyne uitgave het eenig bekende exemplaer van éénen druk, zonder aenwyzing van naem of jaer, doch waerop men aen het einde leest: *Gedruckt tzo Coellen up den Eygelstein.* De duitsche geleerde vermeent hieruit te mogen opmaken, dat het by Heinrich von Neuss, die in het eerste kwart der zestiende eeuw binnen gemelde stad drukte, van de pers is gekomen. Het is een klein quarto van tien bladzyden, die geene cyfers dragen. De titel luidt: *Van dem begyngyn van parisz.* Daeronder is eene houtsnede verbeeldende eene kamer, alwaer zich twee vrouwen bevinden, waervan de eene eenen gekruisten God in de hand houdt. Aen den wand hangt een nonnengewaed. Bovenaen op de keerzyde van den titel begint het gedicht, hetwelk zonder afdeeling in strofen gedrukt is. Ten slotte volgen eenige regels in proza. De rugzyde van het laetste blad verbeeldt den dubbelen arend zonder kroon, en met eenen schild op de borst, waervan het bovenste veld ledig is; in het onderste staen drie kroonen.

Dat de legende van *Het Begijnken van Parijs* eene eervolle plaets verdient tusschen de middeleeuwsche gedichten,

zal niemand ontkennen. Reeds zegde professor Van Vloten vóór ons: ‘Het innig geloof, de vaste overtuiging, het onwankelbaar besluit der

Maget jonc
die Jesum hadde uutvercoren,

en in spijt van al de verlokkingen der wereld en des rijkdoms, de tranen en gebeden harer moeder en verwanten, hem niet verlaten wou, treffen in de ongekunstelde, maar roerend eenvoudige voorstelling van den middeleeuwschen dichter door hare innemende bevalligheid, en maken het beeld dat deze ons schetste, tot een waardig wederpaar van het kristelyk, teedere en bevallige *Sultans-Dochtertjen.*’

Zonderling is het, dat Hoffmann van Fallersleben in zijn *Uebersicht der mittelniederländischen Dichtung*(1), hetwelk eenigs zins aenspraek maekt op volledigheid, geen gewag maekt van *het Begijntjen.*

Ik zegde reeds dat ik by dezen herdruk de uitgave van 1605 volgde. Hierachter heb ik nochtans de afwykende lezingen gegeven van het exemplaer, dat by Pauwels Stroobant het licht zag; maer deze zijn in 't algemeen onbeduidend. Aen andere laet ik het over, om verder dezen mynen tekst te vergelyken met dien welken professor Van Vloten in den *Konst- en Letterbode* bekend maekte, en met den nederrijnschen door Schade medegedeeld. Deze laetste komt nader by dien van het haegsche exemplaer dan by dien van de onze. Zoo zijn in myne beide exemplaren de volgende regels

(1) Zweite Ausgabe. Hannover, 1857, in-8°.

weggelaten, welke aen het slot voorkomen, en ook in den keulschen druk overgingen:

Sinte Gregorius seyt voerwaer,
ende heeft openbaer bescreven,
dat die moeder ende dochter,
beide sijn ten eewighen leven;
die goede sinte Gregorius,
die geeft aflaet voerwaer,
vier M. daghen ende C. iaer,
Gode ende der Maghet ter eren,
ende al sijn veghevier quijt,
die dit in 't herte heeft,
des daechs tot enigher tijt. -
Nu maect ons, God, van sonden quyt!
Amen.

Dat vroeger by ons een oudere tekst bestaen heeft lijdt geenen twyfel, en dat die van den keulschen druk naer eenen anderen nederlandschen dan dien welke ons bekend zijn, is overgebracht, schijnt insgelyks vast te gaen. Waerschijnlyk zijn er uit onze drie teksten eenige regels weggevallen, die in dien van Oskar Schade voorkomen, en die ik dus, om die veronderstelling alhier bl. 5, 6, 8, 15 en 18 heb aengestipt.

Terwijl men by ons leest:

- 'Moeder, siet aen den laster groot,
die hadde mijn alderliefste lief:
want daermen honden te villen plach
ende onreynicheyt te pleghen,

daer wert mijn alderliefste lief
aent cruyce ghesleghen.

heeft het nederrijnsch:

Moder, seit an den laster groit
den hadde min alreliefste lief:
dair men die perde und honden villen duit
und zo hangen plach manigen dief.

Ind alle besten zu villen plach
ind alle vuilheide zo dragen,
dair wart up den gueden vridach
min lief an ein eruiz geslagen.

En wat verder, in plaets van:

Sijn moeder gaf hem een doeckelkijn,
daer sy haer kint sach hanghen bloot:
dat quetste haer herte ende sin.

luidt het:

Maria sin lieve moeder gaf in zer noit
al umb sinen lif ein doiehelgin.
Sie sach ir lieve kint hangen naket und bloit:
sie en mocht niet bedroefder sin.

Bl. 8 staet hier:

‘Soo moet uwen rooden mantel af
al om die minne van Gode.

De oude keulsche druk heeft vier verzen:

Soe doe af den swarzen hoeken dan
und umb die liefde van goede
soe doe dezen harden grauwen rok an
und dairzo haet Godes geboede.

Bl. 15 luidt het by ons:

> Soo blijft tot Gode, maghet ionck
>
> want daer en is Bagijn in al 't Convent
> van dusdanighen moede.

In het nederrijnsch leest men:

> Sus blive zo Gode, maget iunk:
> unser here Got neme dich in sine hoide.
> It en es ghein begine in al dit convent
> van al susdanigen moide.

En eindelyk bl. 18.

> Quaem die soete Jesus tot my
> mijn herte soude sijn wooninge sijn

Het nederrijnsch heeft daer voor:

> Queme der sueze Jesus bi mich
> min lief min lieve minnichin,
> wer min hert ein hemelrich,
> dat soulde sin wonunge sin.

Tot dus verre hetgeen in onzen tekst te kort is. Op eene plaets echter, en wel bl. 6, alwaer ik gedrukt heb:

> - ‘Moeder, des en doe ick niet.

heeft de keulsche druk niets ter aenvulling. Het is onzeker of er hier by ons drie regels ontbreken, dan of dit vers als overtollig kan worden beschouwd en dus weggelaten.

Dit weinige zy genoeg voor hen, die ons later eenen kritischen tekst van het *Begijnken* willen leveren. Men verlieze niet uit het oog, dat onze uitgaef slechts voor Bibliophilen bestemd is.

Op de beide drukken, die ik van dat gedicht bezit, volgt de *Wijse leeringhe van Catho*, die waerschijnlyk daer slechts bygevoegd werd, om het boekjen wat dikker te maken, en wat meer aenzien by te zetten.

Zeer bekend is in onze letterkunde *Die dietsche Catoen* of *de Boec van Catone*, zoo als men het wil noemen, waervan professor Jonckbloet ten jare 1845, onder eerst gemelden titel eenen kritischen tekst bezorgde(1), en ons medelid de heer Dr D.J. Vander Meersch, het volgende jaer, onder den tweeden, eenen keurigen druk voor onze Maetschappy van Vlaemsche Bibliophilen in het licht gaf(2). Sedert zijn er nog fragmenten van het zelfde leerdicht ontdekt en bekend gemaekt door M.L.Ph.C. vanden Bergh(3) en door Dr J.H. Halbertsma(4). De verzen, die achter *het Begijntjen van Parijs* voorkomen, moeten ook slechts als een gedeelte van het werk worden beschouwd, en kunnen, by eene nieuwe uitgave, ter vergelyking der onderscheidene teksten gebruikt worden.

C.P. SERRURE.

Gent, December 1859.

(1) *Die Dietsche Catoen, een middelnederlandsch Leerdicht.* Leiden, 1845, in-8°.

(2) *De Boec van Catone, een Dietsch leerdicht, uit het latyn, naer een handschrift van het einde der XIIIe eeuw.* Gent, Annoot (1846) in-8°.

(3) In Dr A. DE JAGER'S *Nieuw Archief voor Nederlandsche Taalkunde.* Amst., 1855-1856.

(4) *Nieuwe reeks der Werken van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden.* VIIe D. bl. 157-159. Leiden, 1852.

Baghijnken van Parijs.

Ook is hier by ghedaen die wyse leeringe die Catho zijnen Sone leerde.
T'hantvverpen.
By Hierornymus Verdussen, op onser lieuer Vrouwen Kerckhof, in de X. Gheboden. 1605.

Te Parijs was een maget ionck,
Die Iesum hadde wtuercoren.
Al wat haer herte begheerde
Quam haer altemael te voren.

Sy minde Iesum alsoo seere
Werwaert dat sy henen ghinck,
Sy versmade goet ende eere
Ende daer toe alle dinck.

Sy ghinck voor haer moeder staen
Ende badt haer door houde,
Dat sijse door haer edelheyt
Baghijne maken woude.

Sy sprack: ‘Dochter, lieue kint,
Baghijnkens draghen oorden.
Simpel is alle haer dinck
Ende daer toe luttel woorden.’

Sy sprack: ‘Lieue moeder mijn,
Des goede Baghijnkens pleghen,
Wil ick houden oft ick can
Ende gheerne gehoorsaem wesen.’

Sy seyde: ‘Lieue dochter mijn,
Soo ghinck aen mijnen rouwe.
Ghy zijt van hauen alsoo rijck,
Ghy meucht wel sijn een vrouwe.’

- ‘Moeder’ sprack sy, ‘Moeder mijn,
Waer sijn sy gheuaren
Die van hauen alsoo rijck
Ende schoone vrouwen waren?

Sy ligghen inder aerden swert
Veel vuylder dan een prye.
Soo langhe als ick dit leuen kenne,
Soo en worde ick nimmermeer blye.’

- ‘Ay dochter, lieue kint,
Hebdy dit voor ooghen,
Soo en worde ick v ionghe lijf
Nimmermeer ghedooghen.’

- ‘Ay moeder, ten is mensch soo wijs
Die weet tot eenigher uren
Hoe langhe hem sijn ionghe lijf
Op deser werelt sal dueren.

Wy sijn swacker dan een rijs
Dat buyghet met alle winden.
Wanneer dat compt de bitter doot
Soo neemt die blijschap eynde.’

= ‘Nu gaet in v camer, lieue kint,
Doet om u smalle sijden
V cierheyt ende schoone iuweel
Ende laet dese redene lijden.’

- ‘O moeder, daer staet een spieghel bloot
In my soo wijde ontdaen:
Wat is die bitterlijcke doot
Die niemant en mach ontgaen.’

- ‘Och lieue dochter, lieue kint,
Siet aen v rijcke maghen,
V groot goet, u schoone lijf
Ende oock v ionghe daghen.’

- ‘Moeder, des en doe ick niet,
Ick wil sijn mijns liefs ghenoot.
Mijn lief was arm gheboren
Ende allendich tot in sijn doot.’

- ‘Och mijn dochter, lieue kint,
Siet aen v ionghe iaren
Ende sidt op mijn telder wit,
Wy sullender spelen varen.’

- ‘Moeder, des en doe ick niet,
Dat waer my groot miskief.
Hy reet op eenen ezel bloot
Mijn alderliefste lief.’

- ‘Dochter, ick sal alle priesters goet
Doen bidden voor v siele.
Laet ons vermeyen gaen
Om bloemkens in onse prieele.’

- ‘Moeder, des en doe ick niet,
Myn lief versmade alle dinck.
Ick wil sijn weghen volghen na
Die hy met zijnen cruyce ghinck

Alsoo iammerlijck gheladen.
In droefheden sijn herte woet.
Die bloemen die onder hem spronghen
Dat was sijn heylighe bloet.’

- ‘Och dochter, wildy Baghijne wesen,
Soo en moechdy nimmermeere
Van hauen oft van goede
Vercrijghen eenighe eere.’

- ‘Moeder, siet aen den laster groot
Die hadde mijn alderliefste lief:
Want daermen honden te villen plach
Ende onreynicheyt te pleghen,

Daer wert mijn alderliefste lief
Aent cuyde ghesleghen.

D’welck hy ootmoedelijck verdroech
Al om onsen wille.
Eenen rock men door die wonden tooch
Ende als een lammeken sweech al stille.’

- ‘Nv siet in die camer, lieue kint,
Die bedden schoon en wijt ontdaen:
Daer mach een arm Baghijnken
T’sauonts op slapen gaen.’

- ‘Moeder, ick draghe een bedde bloot
Ende mijn lijf daer op ghestreckt,
Sijn aderen ende schoone leden
Sijn al van een ghereckt.’

- ‘Och dochter, als ghy Baghijne sijt
Ende van hauen sijt alsoo bloot,
Soo en mach v vrient noch maghe
By staen in gheender noot.’

- ‘Moeder, mijn alderliefste lief
Hem en stont niemant by,
Daermen handen en*de* voeten doorsloech
Met plompe naghelen dry.

Sijn moeder gaf hem een doeckelkijn,
Daer sij haer kint sach hanghen bloot:
Dat quetste haer herte ende sin.

Mocht ick haer helpen draghen
Haer droeffelijck lijden groot,
Soo had ick wel gheuaren
Ende comen inder enghelen schoot.’

- ‘Nv neemt mijn sleutelen, lieue kint,
Ende ontfangt den dieren schadt.
Ten is keyser noch coninck soo groot,
Hem en werdes te badt.’

- ‘Moeder, des en doe ick niet.

Ick draghe den sleutel vanden schat.
Mijns liefs Heeren bloot,
Dat is de spere daer Loginus mede stac
Ende mijns liefs Heere*n* herten ontsloot.’

- ‘Och dochter, ghy sijt van goede rijck
Ende van lichaem alsoo schoone,
Ghy moecht wel alle daghe
Spannen een vergulden croone.’

- ‘Moeder, dat en begheer ick niet,
Daer van staet mijnen moet:
Ay, om my staet ghespannen
Eenen scherpen doornen hoet.’

- ‘Och dochter, lieue kint,
Gode claghe ick mijnen noot.
Mijn herte dat v seer bemint:
Ick vreese dat sal steruen die doot.’

- ‘Moeder, het sal sijn gheleden,
Wy twee moeten scheeden.
Bidt mijnen lieuen vader
Dat hy v herte sedt te vreden.’

Die dochter keerde haer omme
Ende ghinck al te hant
Totten Baghijnkens houe,
Daer sy de meestersse vant.

Daer viel sy neder op haer knien
Ende seyde: ‘Ionckvrouwe, doet ootmoet
Dat ghy my door die minne van Gode
Baghijne maken doet.’

Die ioncvrou sprack: ‘Wel maghet cleen
Ende seer ionck van daghen,
Wildy wesen Baghijnken
Ende grauwe cleederen draghen?’

Sy sprack: ‘Lieve meestersse sijn,
Des goede Baghijnkens pleghen,
Dat wil ick houden oft ick can
Ende gheerne gehoorsaem wesen.’

‘Soo moet uwen rooden mantel af
All om die minne van Gode.
.....
.....’

Sy viel neder op haer knien,
Ootmoedelijck dat sijse booch
Ende werp den rooden mantel
Ter aerden dat hy vlooch.

Sy deden haer d'oorden aen.
Men hinck haer om een doeckelkijn
Ende men sette haer haestelijck
Een arm suster by,

Die haer soude leeren bidden,
Naeyen en spinnen,
Hoe een arm Baghijnken
Haer broot soude winnen

Vasten ende penitentie doen
Ende haer simpelijck houden,
Ende des smorghens vroech opstaen
Ende vroech ter kercken gaen.

Och! Iesus heeft mijn herte beuaen
Soo vast met zijnder minne.
Ick en can ter kercken niet ghegaen
Ghenaeyen oft spinnen.

- ‘Gaet ter kercken, maghet ionck,
Ende bidt den lieuen vader,
Ghy sijt een arm Baghijnken
Dat hy v wilt beraden.’

- ‘Ionckvrou, in Gode ick my stelde
Doen ick dit leuen koos,
Ende ick van mijnder moeder schiet
Ende lietse alsoo troosteloos.’

- ‘Soo gaet ter kercken, maghet ionck,
Bidt Iesum door sijn minne
Dat hy v nae dit leuen gheue
Der enghelen ghewinne.’

- ‘Ionckfrouwe, ick ben van wille arm
Ende ick en begheere niet,
Ick was arm ende willeloos
Doen ick van mijnder moeder schiet.’

- ‘Soo gaet ter kercken, maghet ionck,
Ende bidt der maghet vry,
V moeder is in grooter noot
Dat sy haer troostersse sy.’

- ‘Ionckfrou, in Godt heb ick ghesedt
Allegader mijnen moet.
Hy salt wel doen sonder mijn bede
Duncket hem wesen goet.’

- ‘Ionckfrou, wildy ghehoorsaem zijn
Soo doet nae mijnen raet
Ende beghint te wercken,
Ende soo houden Baghijnen staet.

Den sondach is een goet beghin,
Den maendach compt hier by.
Beghint te wercken, maghet ionck,
Soo suldy recht ghehoorsaem zijn.’

- ‘In maendage moet ick al den dach
Met mijnen lieue gaen,
Die tranen die hem ontrijsen
Die moet ick altemael ontfaen.

Ick moet hem helpen draghen
Sijn deerlijck lijden groot,
Datmen hem groote eere dede
Ende namaels laster groot.’

- ‘Gaet in dincxdaghe, maghet ionck,
Dat is een goet beghin.
Haddy eenen dach begonnen
Hy brocht den anderen in.’

- ‘In dincxdaghe moet ick al den dach
Herde onledich weesen,
Want mijn lief ende die moeder sijn
Sijn in grooter vreesen.

Vvant sy weten alsoo wel
Den grooten rou ende bitteren doot
Die mijn alderliefste lief
Daeromme lijden moet.

Mocht ick hem helpen lijden
Ende ick daer vore mochte kiesen
Waer hemel ende aertrijck mijn
Ick wout daerom verliesen.’

- ‘Gaet in woonsdaghe, maghet ionck,
Dat is een goet beghin.
Haddy eenen dach beghonnen,
Hy brocht den anderen in.’

- ‘In woonsdaghe moet ick al den dach
Herde onledich wesen
Ende voor den valschen rechter staen,
Want Iudas heeft door fellen nijt
Een comenschap ghedaen.

Vvant hy heeft verraden en*de* vercocht
Dat puer onnoosel bloet:
Het doet mijnder herten soo wee
Dat icker om quelen moet.'

- 'Gaet in donderdaghe, maghet ionck,
Dat is een goet beghin.
Haddy eenen dach beghonnen
Hy brocht den anderen in.'

- 'In donderdaghe moet ick al den dach
Herde onledich sijn,
Dat ick mijn alderliefste lief
Sijn bloet sach schincken in wijn

Ende sijn soete lichaem
Tot eender spijsen gheuen
Sijnen lieuen vrienden,
Dat sy eeuwelijck moeten leuen.

Ick moet tot Oliueten gaen
Met grooter iammerheden,
Daer Mijn alderliefste lief
Sal gaen in zijnen ghebeden

Soo iammerlijck al weenende
Ende bedroeft in zijnen moet,
Dat hy van grooter vreesen
Sal sweeten water en bloet.

Viel dat bloet ter aerden
Dat soude my costen den sin:
Dat moet ick altemael ontfanghen
In mijn doeckelkijn.'

- 'Gaet in vrijdaghe, maghet ionck,
Dat is een goet beghin:
Haddy eenen dach beghonnen
Hy brengt den anderen in.'

- 'In vrijdaghe moet ick al den dach
Al onder den cruyce staen
Daer mijn alderliefste lief
Aen hinck soo wijde ontdaen.

Met minnender herten bleef hy doot
Ende met saechten moede,
Want die lieue moeder sijn
Werde nadt van zijnen bloede.

Met suchtender sielen bleef hy doot
Ende met tranende ooghen.
Droeffelijck bonden sy hem sijn ooghen.
Ick claghe mijn eeuwelijck doogen.

Met droeuer herten bleef hy doot
Ende met roepende monde.
Sijn doorne croone doet my soo wee
Ende sijn deerlijck miswonde.

Met gherechten aderen hinck hy daer
Ende met ghespanden armen,
Sijn iammerlijck suchten
Ende oock sijn deerlijck karmen.

Met beuender herten bleef hy doot
Ende met brekende leden.
Handen ende voeten doorwont
Ende alle sijn lieue leden.

Ick en can claghen nimmermeer
Sijn ouer deerlijck eynde.
Sijnre lieuer moeder was soo wee
Och! dat haer herte weynde.

Vvt zijns herten gronde
Dat leuende water vloet
Vanden hoofde totten voeten
Dat was sijn heylighe bloet.'

- 'Gaet in saterdaghe, maghet ionck,
Dat is een goet beghin,
Haddy eenen dach beghonnen
Hy brocht den anderen in.'

- 'In saterdaghe moet ick al den dach
Herde onledich sijn,
Oft ick die lieue moeder mijn
Setten mocht in vreden.

Mocht ick haer helpen draghen
Den iammerlijcken rouwe
Die sy int herte draghet
Die alderliefste vrouwe.'

- 'Gaet in sondaghe, maghet ionck,
Dat is een goet beghin,
Haddy eenen dach begonnen
Hy brocht den anderen in.'

- 'In sondaghe moet ick al den dach
Herde onledich wesen,
Als mijn alderliefste lief
Is vander doot verresen.

Hoe dat ick hem nuttelijck
In mijnre sielen mocht ontfaen
Ende beteren al mijn sonden
Die ick dese weke hebbe misdaen.'

- 'Soo blijft tot Gode, maghet ionck,

Want daer en is Bagijn in al t'conne*n*t
Van dusdanighen moede.'

Tot den alderliefsten Godt
Sy die maghet liet.
Haer lieue camer suster
Droeffelijck van haer schiet.

Daer bleef dat arm Baghijnken
Wel seuen iaren lanck,
Dat sy van aertscher spijsen
En adt noch en dranck.

Die suyuere ghinck ter cameren,
Tot Godt sy haer bewant
Den soeten Iesum Marien sone,
Die sy seer beminden, sy vant.

Hy seyde: ‘Godt groet v, maghet ionck.
Ick ben der minnen bode,
Tot v ben ick hier ghesandt
Vanden hooghen Gode.

Dat ghy v bereyt, maghet ionck,
Ende ontfanckt dat dierbaer cleet
Dat Iesus Marien sone
V altijt heeft bereet.’

- ‘Ick en wil van Iesus gauen niet
Ick wil wesen zijns ghenoot.
Hy was arm gheboren
Ende allendich tot in sijn doot.’

- ‘Ontfanckt, o goede Baghijnken,
Dat Iesus v wil gheuen.
Ghy meucht wel eeuwelijck
In grooter rusten leuen.’

- ‘Och! lacen, hy en hadde te rusten niet
Als hy hinck alsoo bloot:
Hy was arm ende willeloos
Ende bleef van minnen doot.’

- ‘Ontfanckt dan, arm Baghijnken,
Dat ouerschoone iuweel.
Iesus wil hem vermeyen gaen
Met v in sijn prieel.’

- ‘Ick en wil van sijnre gauen niet
Al is heer Iesus alsoo rijcke.
Ick wil arm ende willeloos
Ende blijuen sijns ghelijcke.’

- ‘Soo sal ick claghen sijn moeder
Ouer sijn hertelijcke lief,
Dat ghy van sijnre hauen
En begheert ymmer niet.’

- ‘En gheefdy my dan geenen troost
Ick sal my seluen wreken,
Ick sal v doen minnen
Dat v hert sal breken.’

- ‘Mocht ick heer Iesus minnen
Ende hy my dan gaue die macht,
Soo had ick mijn lijden groot
Tot een salich eynde ghebracht.’

- ‘Ionckvrou, ghy sijt van wille arm
Ende alle dinghen af ghegaen.
Quaem die soete Iesus tot v,
Waer mede soudy hem ontfaen?’

- ‘Quaem die soete Iesus tot my
Mijn herte soude sijn wooninge sijn.’

- ‘Vvat soudy hem wel geuen meer,
Wel arm Baghijnken?
Hy is een coninck ende heer
Ende alle dinck is sijn.’

- ‘Waren die oogen in mijn hooft
Der sonnen claer ghelijck,
Sy souden hem lichten waer hy ginck,
Den waerdighen coninck.’

- ‘Vvat soudy hem wel gheuen meer,
Wel arm Baghijnken,
Hy is een coninck ende heer
Ende alle dinck is sijn.’

- ‘Vvaren die vlechten op mijn hooft
Peerlen ende dierbaer ghereyen,
Ick soudese onder sij voeten spreyen
Dat hy daerouer trade vroech en*de* spade.’

- ‘Vvat soudy hem wel gheuen meer,
Wel arm Baghijnken?
Hy is een coninck ende heer
Ende alle dinck is zijn.’

- ‘Vvaren mijn handen een tafelbert
Ende al mijn vingeren schragen
Saphieren ende een dierbaer robijn
Dat soude sijn tafel sijn.’

- ‘Vvat soudy hem wel geuen meer,
Wel arm Baghijnken?
Hy is een coninck ende heer
Ende alle dinck is sijn.’

- ‘Vvaer mijn hooft goudijn
Ende mijns herten bloet waer wijn,
Ick soudet hem gheerne schincken
Moecht ick des waerdich sijn.’

- ‘Nv bereyt u haestelijck
Ghy sult met my varen
In dat rijcke daer ick woone
Met menichte der enghelen schoone.’

Die Godtheyt wert daer openbaer.
Ter middernacht die camer scheen
Ghelijck der Sonnen claer,

Die Bagijnen quamen alle,
Die clocken ghinghen alle clincken.
Sy begonsten door die minne van Gode
Den lof van Marien te singhen.

Nv luydet alle blijdelijck
Des soeten Iesus schelle:
Heere Iesus is hier bouen
Ende die enghelen alle.

Dan quam die meestersse
Ten eynde van seuen iaren,
- 'Hier was een arm Baghijnken
Waer machse sijn gheuaren?'

Doen seyde haer camer susterken:
- 'Te Gode dat ickse liet.'
- 'Ick en sach dat arm Baghijnken
In seuen iaren niet.'

Sy ghinck ter cameren haestelijck
Daer vant sy haer alleyne
Den soeten Iesus Marien sone
Ende oock die maghet reyne.

Sy seyde: 'Godt groet v, maghet ionck,
Hoe staghet met uwen leuen.
Dat ghy den schoonen Baghijnhof
Hebt seuen iaer begheuen?'

Sy seyde: ‘Ick en sach ter werelt sint
Noyt sterffelijck creatuere,
Ionckfrou, ghy seght seuen iaer
Ten dunckt my niet een ure.

Seyndet nv haestelijcke
Eenen bode ghetrouwe
Totter lieuer moeder mijn
Ende troostse die edel vrouwe.’

Die bode ghetrouwe voer te hant
Ende brocht die moeder salighe mare
Dat haer lieue dochter
Ten eeuwighen leuen ware.

-‘Nv claghe ick Gode mijn leuen groot
Ende prijsen herten toren
Dat ick alle mijnen tijt
Aldus droeffelijck hebbe verloren.

My en siet ter werelt nimmermeer
Eenich mensche blijde,
Ick en sie die lieue dochter mijn
Des daechs tot eenighen tijde.

Mocht ickse eenwerf aenschouwen
Die ick aen mijn herte droech
Ende sy voor my bade,
Soo hadde ick goets ghenoech.’

Hier nae volcht die Wijse leeringhe van Catho.

Die ghene, die in haren sinne
Draghen weerlijcke minne,
Sy make*n* daer af rijm en*de* liet.
Der minnen soo en draghe ick niet,
Want nv is al dat vergaen
Dat der minnen mach bestaen.
Wijlen doen ick die minne droech,
Als ick die minne sach, ick loech:
Nv haet ickse in al mijnen sinne
Die minne dragen, ende die minne,
Ende heb ghekeert mijnen moet
Aen die ghene die sijn vroet.
Eer ick dit dede seyde een mijn vrient:
‘Gheselle die ter wijsheyt dient,

Dat hy des beteren loon ontfaet
Dan die ter minnen dienste staet.'
Hierom heb ick des beghonnen
Sy hebben onrecht dies my verionne*n*.

Nv bidt alle met my te Gode,
Dat hy seynde zijnen bode,
Die my wijse ende leere
Hoe ick my ter vroetheyt keere,
Alle die vroet willen wesen.

Een boeck is, dat die clercken lesen
Als sy eerst ter scholen gaen,
Dat hen wijsheyt doet verstaen
Veel meer dan eenich doet.

Hierom peynsde ick in mijnen moet,
Dat ick v daer by wil leeren
Hoe ghy v herte sult bekeeren
Ter vroetheyt. Nu mercket dan

Vvient maeckte. Het woonde een man
Te Roomen wijlen eer,
Die des wijsdom wiste meer
Dan eenich man die leuet nv.

Hy hiet Cathoo, dat segghe ick v.
Hy hadde een kint dat alsoo
Als hijt noemde, dies was hy vro.
Als metten kinde was vergaen,
Dat mocht onthouden ende verstaen,
Riep hy ende sprack tot hem:
- ‘ – Men seyt, sone, dat ick ben
Wijs ende vroet, nv merckt an
Ick sal v leeren dat ic can.’
Doen seyde hy ende beghan aldus:
‘Si Deus est animus.’

- ‘Nv merct, sone, wat ick ghebiede,
Ende wat dat is dat ick v ghebiede,
Dats dat ghy v daer aen sult keeren
Dat ghy Gode ymmer sult eeren.’

Ghy sult smorghens vroech opstaen
Ende om v be-erue gaen:
Men seyt, die te langhe slaept,
Dat hem den slaep onduchtich maect.

Vvacht v, datmen niet en seyt,
Dat vele tale aen v leyt,
Want menigherhande tale
En voecht niemants goeders wale.

Sone, doet als die vroede doet,
Die heuet ghestadighen moet.
Het is lachter, dat een hier segghet,
Dat hy ghinder niet en pleghet.

Aenmerct niemants quade daet,
Want veel merckens is quaet.
Beyde soo en is man oft wijf,
Die sonder sonde leydt sijn lijf.

Ghelooft niet als v wijf t'onrecht
Claghet ouer uwen knecht,
Want quade wijuen sijn genoech
Die dicke maken ongheuoech.

Nieu mare ende achtersprake
Die de lieden tot schande maken
Sult ghy schouwen ende haten,
Die hem anders, verwaten.

Als eenich man doet wel,
Dat onthout ende vertelt.
Doedy wel, swijghet daer of,
Soo sult ghy hebben goeden lof.

Die wijle ghy sijt een ionghelinck
Soo doet soo menich goet dinck,
Als dan naken uwe daghe,
Datmen ws te Gode ghewaghe.

Alst compt dat ghy hebt ghenoech
Van hauen, hout v in dit gheuoech,
Want heden is die man rijcke,
Smorghens staet hem commerlijcke.

Als ghy arm sijt van haue
Ende van rijckdommen beschouen.
Bepeynst dat ghy hier te voren
Arm ende naeckt waer gheboren.

Ghy sult niet keeren in dien
Dat ghy die doot sult ontsien,
Want wie die doot ontsiet,
Hem en helpt sijn leuen niet.

Hy is sotter dan een quekenhoot
Die hopet op een anders doot,
Want beide die lieden, ionck ende out,
Sijn haers leuens onghewout.

Al hebdy dat verdient
Dat ghy en behoeft geenen vrient,
Dat en suldy Godt wijten niet,
Want hem is leet dat v misschiet.

Ghy sult v wachten, doet ghy wale,
Tegen hem te hebben tale
Die altoos sijn beuaen in dien
Hoe sy verradenis mogen plien.

Vvacht die tegen v gebare
Minnelijck als die vogelare,
Die schoon pijpen ende blasen
Als die voghelkens verdwasen.

Na dat uwe tijden naken
Suldy uwe teringe maken,
Ende uwen cost, meer noch min,
Nae dien dat ghy hebt ghewin.

Ghy moghet t'ghelt winnen wel
Door nutschap ende niet el.
Men seyt daer noyt heylich man
En leyde zijnen sin daer aen.

Beyde nemen ende gheuen
Is haer zede die nv wilt leuen
Met eeren, doet alsoo,
Soo meuchdy blijde zijn ende vro.

Vvildy, sone, v daer toe keeren,

Vergilius heuet beschreuen
Hoe die dorpers sullen leuen.

Ghy sult die onmate vlien.
Men seyt dat vroede plien
Mate te houden ende volghen hare,
Want onmaten is ongheware.

Segdy ws ghesellen daet,
Dies hy hem schaemt, dat is quaet.
Peynst oft het v lief ware
Die uwe schande maeckte openbare.

Sone, en merckt die sonde niet
Diemen den quaden doen siet,
Want den tijt sal comen saen
Dat sijs loon sullen ontfaen.

Sone, ick verbiede v nijdichede,
Want sy heuet quade sede.
Wie datse draghet, Godt weet,
Hem comter af dat hem is leet.

Ghy sult hebben vasten moet,
Wanneer men v onrecht doet,
Soo bidt den rechter dat hy dy
Door uwen dienst behulpich sy.

Dat v in dronckenschap gheschiet
Dat en laet onghebetert niet,
Wanter af hier voren
Vernoy is comen ende toren.

Als ghy hebt den cost meer
Ende teerens dan ghy hadt eer,
Soo spaert, want saen ghelijdet
Hauen diemen niet en mydet.

Merckt wel dat mach v deeren,
Bewaert, oft ghy moghet beweeren.
Hy is sot, die comen siet
Dat ongheual, ende niet en vliet.

Die wat heuet dat hem becoemt
Hout hijt wel, ick waent hem vroemt.
Hy is sot die in sijn hant heeft goet
Ende leyt dat onder zijnen voet.

Somwijlen sult ghy v goet
Sparen, als die vroede doet,
Die soeckt altoos sulck gheclach
Hoe hy met eeren leuen mach.

Ghy en sult alleene niet ontstaen
T'recht, dat lange heeft gestaen.
Die verwecket sijn ghebuere,
Het wort hem dickwils al te suere.

Sone, leert in uwen sin
Dat daer woone wijsheyt in.
Die met sonden leyt sijn leuen
Het is qualijcken met hem becleuen.

Sone, oft ghy vroet wilt sijn,
Soo t'herte in goeder maten dijn.
Hy is sot diet zijne verteert
Ende aenden vremden hen geneert.

Lieue sotte, wacht v dies
Dat ghy biddens niet en plies.
Ick segh v, hoet int lant steet,
Die vele bidt, hy wort leet.

Die doot en sult ghy haten niet
Door een pijne die soo vliet,
Die sy recht ouer die quade,
Al compt hy dicke te spade.

Ghy sult met uwen sin allegader
Eeren moeder ende vader.
Godt seyt diese belghen doet
Dat hem te pijne worden moet.

Sone, dit is den besten schat
Die ick hebbe, ende om dat
Soo heet ick ende beuele dy
Dat hy altoos met v sy.

Ghy goede lieden, die dese reden
Hebt ghehoort, doet v gebeden
Ootmoedelijck tot onsen Heere.
Bidt hem dat hy v leere
Ende verlichten soo uwen sin
Dat daer woone wijsheyt in.

Die dit maeckten wt latijne,
In Vlaemsche, begeert te zijne
In v gebeden, vroech ende spade.
Bidt Godt dat hy hem doe genade!

Finis.

Afwykende lezingen.

1.	Maghet - uytvercoren.
2.	Minden - datse - versmaede.
3.	Bagijne.
5.	ic can - geerne.
6.	ghy zijdt - rijc.
8.	liggen.
10.	jonghe - op dese - duren.
11.	dan een riet - so neemt de
12.	kindt - sijde - schoon - redene blijven.
13.	bitterlijcke.
15.	wil zijn - tot zijn doot.
16.	mijn lieve kint - mijnen telder.
17.	doen ick - reedt.
18.	ic sal - ziele, Laedt - priele.
19.	doen - versmaede - wegen volgen - ginck.
20.	sprongen - sijn H. Bloet.
21.	Bagijne.
22.	plegen.
24.	Om onsent wille.
25.	ende wijt - Bagijnken - t'avont.
26.	drage - gestrect - schoon - gereckt.
27.	Bagijne sijdt - maech - geender.
28.	ende voeten - nagelen.
29.	hert.
30.	dragen - gevaren - engelen.
32.	die sperre - stack - herte.
34.	mocht.
35.	begeer.

36. noodt - dat ic sal sterven.
37. scheyden.
38. keerden - ginck - Bagijnkens.
39. jonckvrou - gy - de minne - Bagijne.
40. maghet jonck - Bagijnken
41. sprac - Bagijnken plegen - geerne.
44. de orden.
45. naeyen ende - Bagijnken.
46. vasten en.
47. ghenaeyen noch ghespinnen.
48. maget cleen - sijdt - Bagijnken.
50. maget - zijn minne - na dit - engelen.
51. begheer.
52. maget.
53. bē ick gesedt.
54. soe doet mijnen raet - Bagijnen.
55. begin - comt - begint.
58. begin.
59. wesen.
61. daer voor mocht.
62. woonsdage, maget.
63. want Judas door fellen nijt, heeft een.
65. donderdage, maghet - begonnen.
66. donderdage - zijn - schenken.
67. zijn.
68. zijn ghebeden.
70. altemael ontfaen - doeckelyn.
71. begonnen.
72. vrydage.
73. doodt - moeder mijn - nat - sijnen.
74. doodt - claghe eeuwelijck mijn dooghen.
75. zijn deerlijck mismoede.
76. gerecten - ghespannen - kermen.

77. zijn lieve

78. En claghen nimmermeer - sijne lieve - herte meynde.

79. vloot - zijn.

80. Gaet en - begonnen.

81. saterdaghe.

83. sondage - begonnen.

85. mijnen siele.

86. te Gode.

87. Gode - liedt.

88. Beghijnken.

89. Die suster ginck - Die sy daer beminnen.

90. bereydt - ontfa̅gt.

92. Ick wil van - geboren.
93. Ontfangt - Bagijnken.
94. hinc.
95. Ontfangt - Bagijnken - zijn.
96. sijnder - zijns.
97. sijn - zijnder.
98. gheenen.
99. heere.
100. dingen - afgegaen.
101. den soeten - wooninge zijn.
102. Bagijnken.
103. waer ginck - weerdigen.
104. Bagijnken - zijn.
105. onder mijn voeten.
107. alle mijn vingheren - rabijn - mijn tafel.
108. Bagijnken - zijn.
109. weerdich.
110. enghelen scharen.
111. de camer.
112. Die Baghijnen quamen daer - Godt - Maria.
114. Doen quam - Bagijnken.
115. arme Bagijnken.
116. ginck.
117. maget - staget - Bagijnhof - iaer vergeven.
118. sagh - seght.
120. salige.
121. clage ic God - E□n mijnder hertē toren.

Dit is de wiise leeringhe van Catho.

1. Draghen - rijm en liet
2. draghen - die zijn voet.

6.	Ende om u beerne gaen - onduchtich maeckt.
7.	leydt.
8.	seghet.
9.	Aenmerckt - leyt.

10. zijn ghenoech.
11. maren.
12. onthout.
15. haven - rijckdomme beschaven - waert.
16. zijn.
17. jonck en out.
18. gheenen.
19. doedy - te hebben cale.
20. ghebaren - voghelaren.
21. nae - teringhe - na dien.
22. moghet ghelt - Voor nutschap - leyden.
23. sede - Met eeren, sone, doet alsoo.
24. u daer - Virgiluus - de dorpers.
25. ontmate - Mate, onmate is ongheware.
26. Seghdy uws - Peyst - maeckt.
27. zijs.
28. zede - Hem comter af groot leet.
30. hier te voren. - Van noy is comen.
31. den cost weer.
33. becomt - ick jont hem vroet - leydt.
34. sulcke gheclach.
35. Trecht - zijnen ghebuere.
36. Sone, leer - wijsheydt - leyt zijn.
37. zijn - gheneert.
38. biddet - worde.
39. doodt en suldy.
40. Ende lichten soo uwen sin.
41. uyten latijne In duytsche begheert - ghebeden - Godt - ghenade.